

De kloof tussen denken en doen bij DCD: van kind naar tiener

dr. Amy De Roubaix

Wat is DCD?
En waarom we het er over
moeten hebben?

Wat speelt er (nog / al) op
10-14 jaar?
En hoe kunnen we
ondersteunen?

Waarom is de overgang
naar het secundair zo een
cruciaal moment voor
hen?

Wat is DCD?

En waarom we het er over moeten hebben?

Developmental **C**oordination **D**isorder – DSM-5

A

Moeite met verwerven en uitvoeren van motorische taken (i.r.t. leeftijd en oefenkans). Kan zich uiten in onhandigheid, traagheid en/of onnauwkeurigheid.

B

Belangrijke en aanhoudende invloed op schoolprestaties, werk, vrije tijd en spel.

C

Van op jonge leeftijd aanwezig.

D

Geen medische, visuele of cognitieve aandoeningen die moeilijkheden verklaren.

		Likelihood of a secondary diagnosis of...							
		ADHD	ASD	DCD	DLD	Dyscalculia	Dyslexia	ID	Tic disorders
Primary diagnosis	ADHD								
	ASD								
	DCD								
	DLD								
	Dyscalculia								
	Dyslexia								
	ID								
	Tic disorders								

Key: the dark blue segments show the lowest estimated proportion with a given secondary diagnosis; the dark blue and light blue segments combined show the highest estimated proportion with a given secondary diagnosis.

https://youtu.be/cDA3_5982h8

Basis van Developmental Coordination Disorder: motoriek

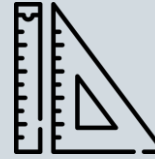
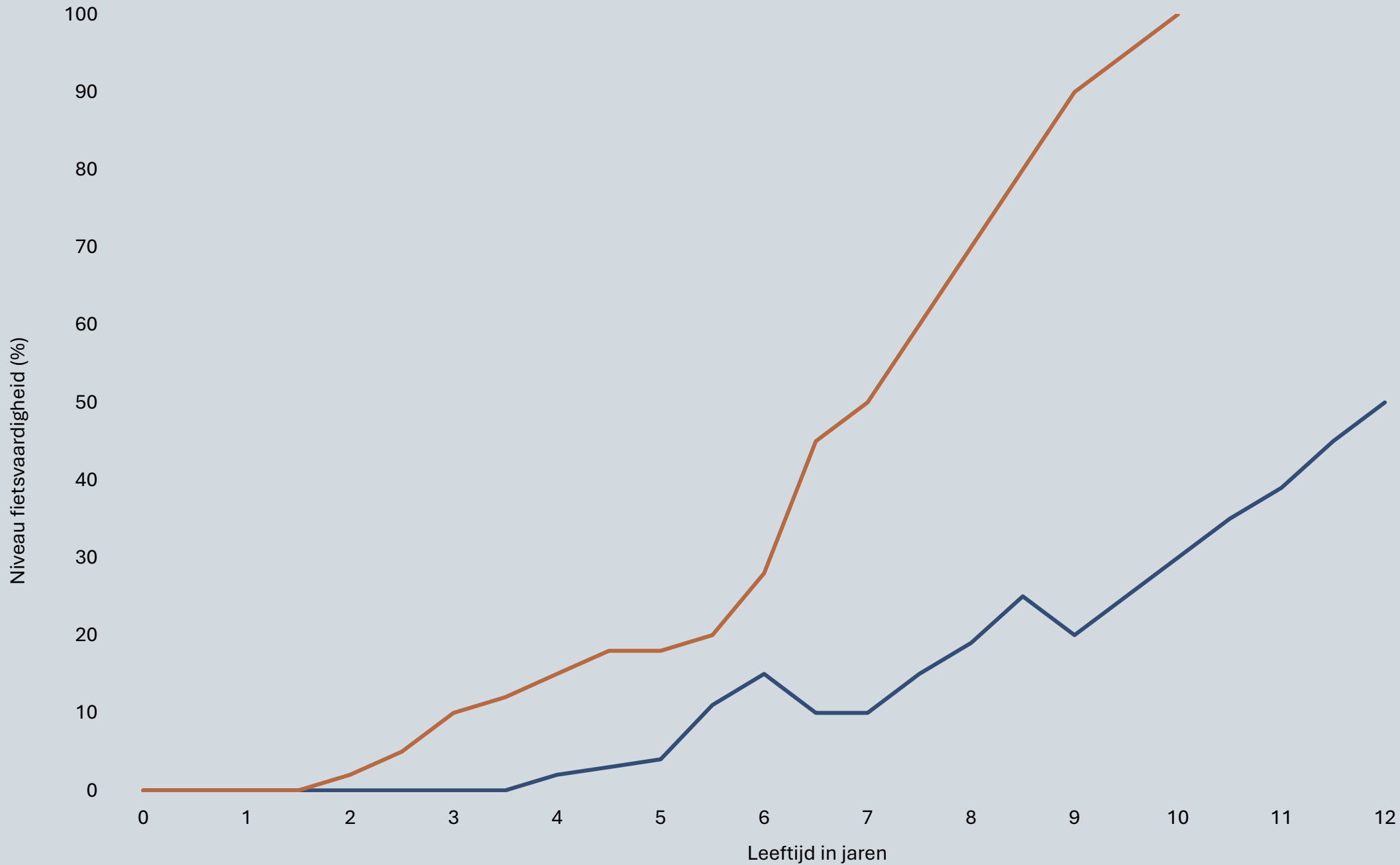
Planning en
organisatie

Controle over
bewegingen

Automatisatie

DCD

Dyspraxie

*ADHD, dyslexie en autisme...
Dat heb je elk jaar wel in jouw klas, maar DCD?
Dat zien we eigenlijk (bijna) nooit bij ons op
school...*

EENS of ONEENS?

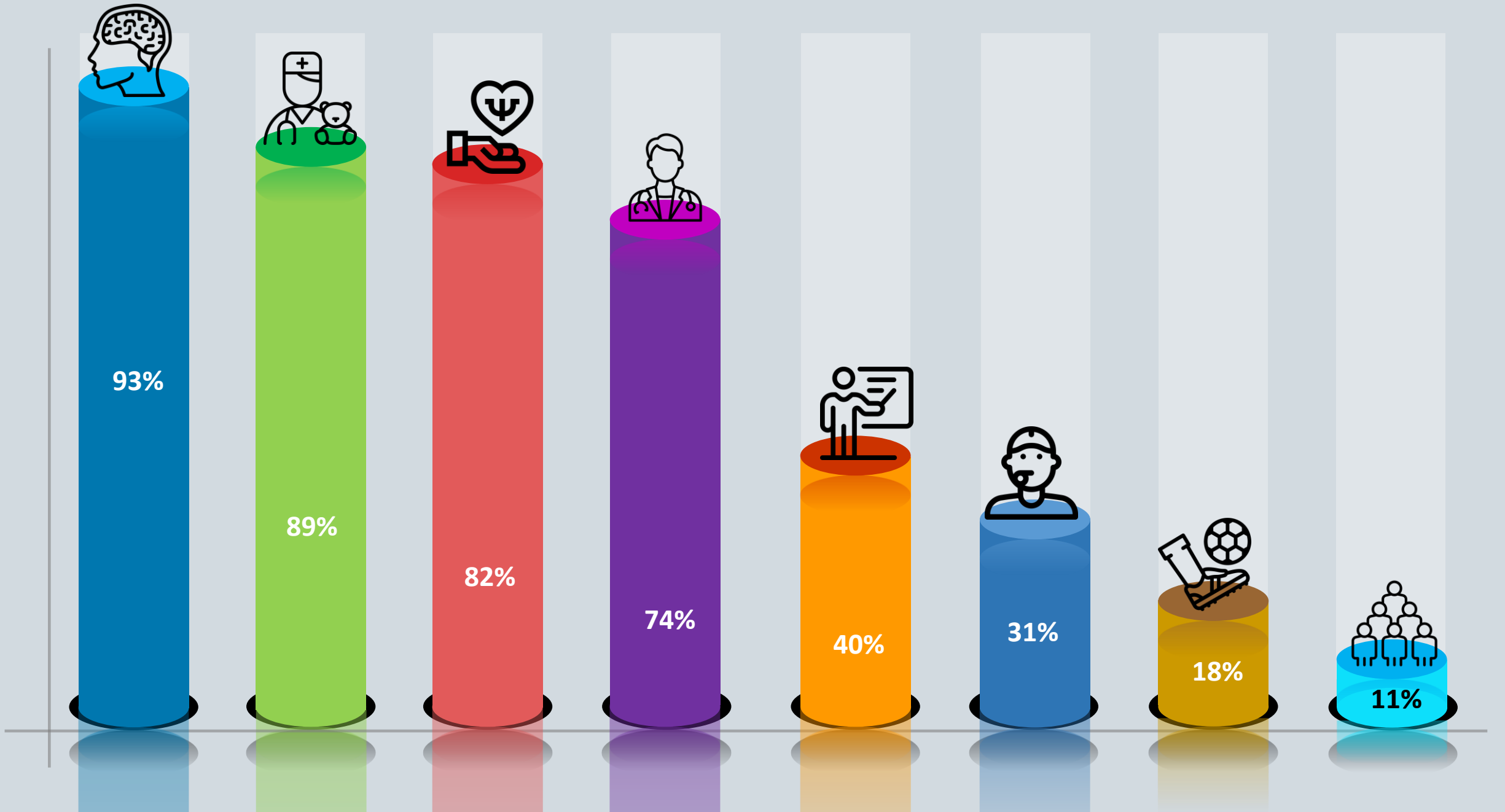
Onbekend

Onzichtbaar

5-6%

Onbegrepen

Onbekend

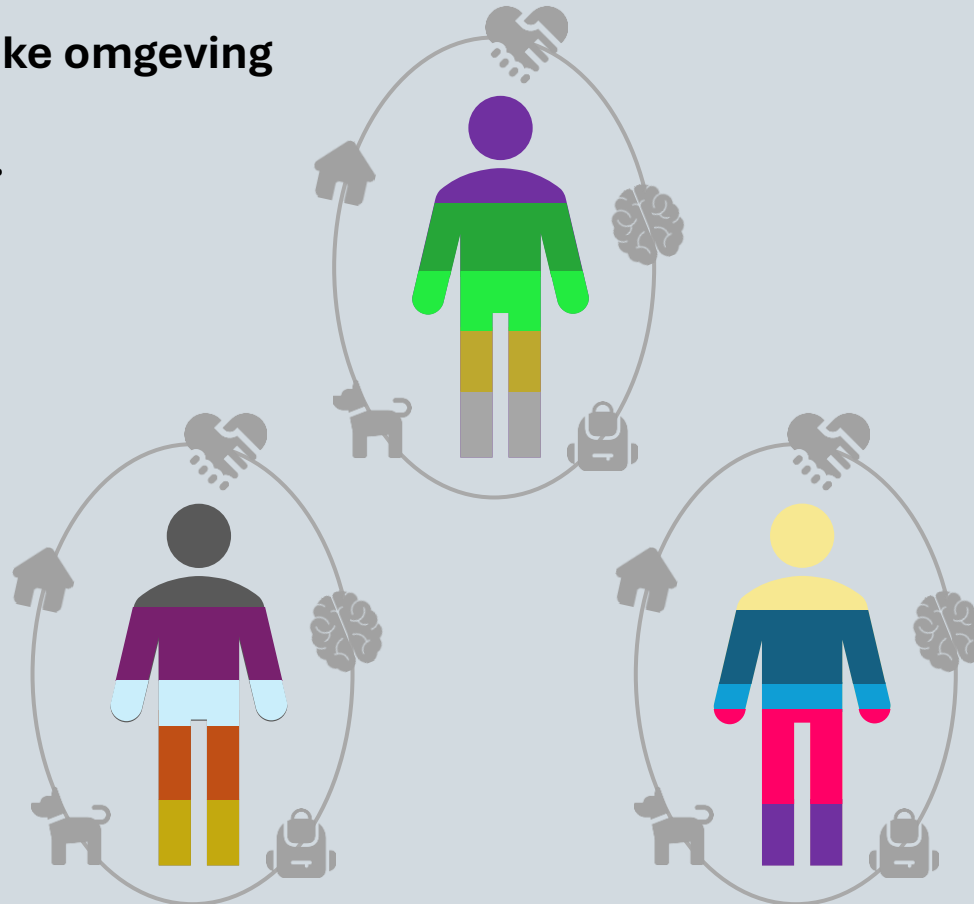
Onzichtbaar

Iedereen heeft een andere “tint” DCD maar dat...

... is maar een deel van de persoon

... wordt beïnvloed door ieders unieke omgeving

... en evolueert doorheen het leven.

Embrace the chaos

**ONE SIZE FITS
NONE**

Onbegrepen

Iedereen is wel eens onhandig!

Het zal er wel uitgroeien!

Hij is lui!

To diagnose or not to diagnose?

Acceptatie

Validering

“Ik overdrijf niet”

Meer begrip en geduld

91%

“Moesten alles zelf uitzoeken”

Begrip

School

Therapie

86%

Isolatie
Zelfvertrouwen

Wat speelt er (nog / al) op 10-14 jaar?
En hoe kunnen we ondersteunen?

Ondersteunen?

Psycho educatie

Omgeving aanpassen

Werken met kind

Werken met ouders

Aandacht voor zelfbeeld!!

**Focus op functionaliteit
niet op normaliteit!**

Je vraagt een 14-jarige jongen met DCD om iets uit de koelkast te gaan halen in de schoolkeuken. Na vijf minuten komt hij terug met lege handen.

Waarom?

wooclap

Activiteiten van het dagelijks leven

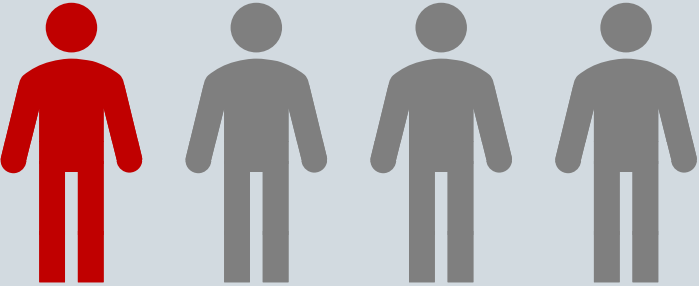
Veteren

Omkleden,
knopen,
ritsen,

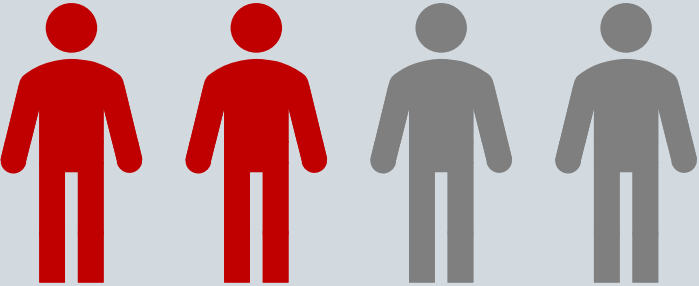
Boekentas
openen / sluiten
en ordenen

- Schoenen zonder veters
- Gemakkelijke kleren op dag sportles
- Kapstok in begin van de rij
- Iets vroeger laten omkleden turnzaal
- Aparte hokje zwemles (evt. met stappenplan)
- Prioriteit geven aan 'gemakkelijke' boekentas ipv 'mooie'
- Ringetjes/sleutelhangers aan ritsjes
- Helpen herinneren
- Kleurencodes mappen

Zindelijkheid

stoelgangaccidentjes (na 4j)
of broekplassen (na 5j)

bedplassen na 5j

Hij gaat op school nooit naar het groot toilet want hij kan zijn poep nog steeds niet goed afvegen.

Zindelijkheid

Menstruatie
materiaal
gebruiken

Handen
wassen,
douchen

- Plaskaart - Niet moeten vragen
- Structuur inbouwen
- Horloge met alarmpje
- Evt. al iets vroeger laten vertrekken in speeltijd

- Evt. apart toilet met toiletpapier / vuilbakje aanwezig in hokje
- Reservekleren (en menstruatiemateriaal) voorzien

- Op bosklassen: aparte douche
- Kleren in zakjes laten meegeven per dag

(Netjes) eten
met mes en vork

Drank
uitschenken en
ermee
rondlopen

Verpakkingen
openen

- Geen mes verplichten
- Niet laten uitschenken voor groep (tenzij ze zelf willen)
- Klein scheurtje doen in verpakking
- Thuis koeken al in doos steken

-up

Kamer opruimen

Veteren

Omkleden,
knopen,
ritsen,

Boekentas
openen / sluiten
en ordenen

Tanden poetsen

Le

en

Vaatwas vullen
en leegmaken

Zindelijkheid

Menstruatie
materiaal
gebruiken

Handen
wassen,
douchen

Stofzuigen

Deo
gebr

ten

Scheren

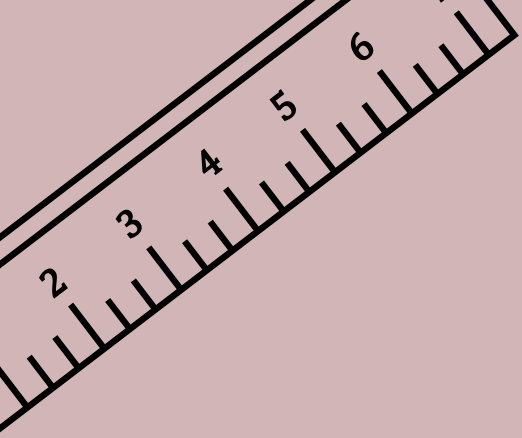
(Netjes) eten
met mes en vork

Drank
uitschenken en
ermee
rondlopen

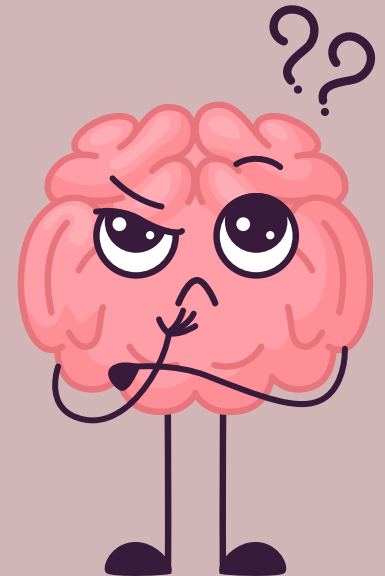
Verpakkingen
openen

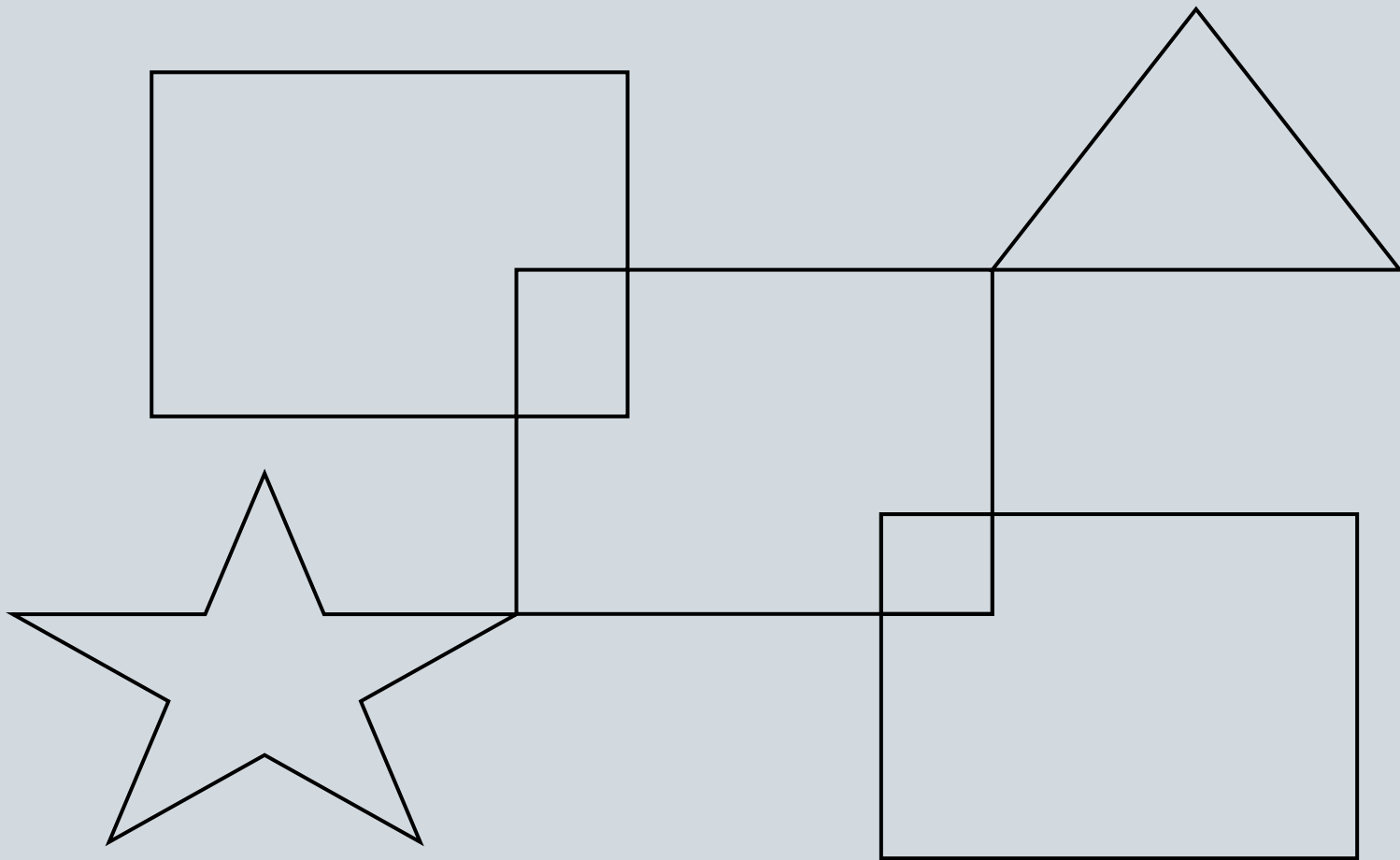
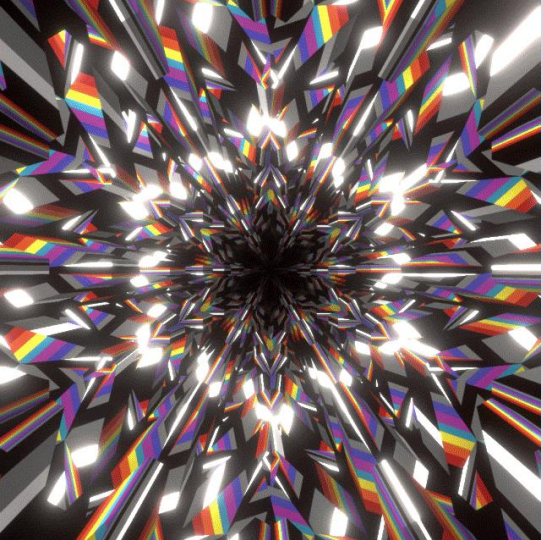
Simpel gerechtje
koken

Ha

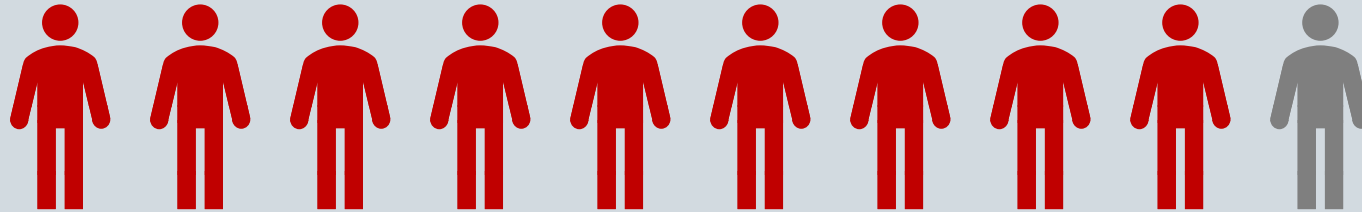
Schoolse vaardigheden en executieve functies

Schrijven

- Typen
- Met computer laten werken
- Mondeling toetsen
- Na toets meteen kijken of je alle antwoorden kan lezen

la directrice de l'école. 15 minutes par jour. On respecte
 de 8 h 30 à 15 h 30. le tableau. On ne parle pas On écrit
 quand le/la prof parle. On travaille On répond
 On commence la journée avec un stylo et sans fautes. On lit
 à huit heures trente. On regarde en une phrase.

- 1 On commence la journée à huit heures trente.
- 2 On écrit avec un stylo et sans fautes.
- 3 On ne parle pas quand le prof parle.
- 4 On regarde le tableau.
- 5 On répond en une phrase.
- 6 On lit 15 minutes par jour.
- 7 On travaille la directrice de l'école.
- 8 On travaille de 8h30 à 15h30.

opraakte, moest u
 materiaal bouwden de jager-verzam
 izen van stokken of stevige

LES 134 7 Tabellen en diagrammen aflezen en samenstellen

dagen	bezoekers
ma	280
di	260
wo	340
do	150
vr	190
za	410
zo	380

- Vul het diagram en de tabel aan en beantwoord de vragen.
- a Wat was de drukste dag? zaterdag
 Op welke dag kwamen de minste bezoekers? donderdag
 Hoeveel mensen kwamen er zwemmen op dinsdag? 260
 - b Wat was de op één na drukste dag? zondag
 Op woensdag waren er 50 zwemmers meer dan op maandag. Juist of fout? Omkring.
 Welke drie dagen zijn het drukst?
zaterdag, zondag, vrijdag
 Hoe komt dat volgens jou? woensdag
 - c Op zaterdag waren er bezoekers meer dan op maandag.
 Op vrijdag en zaterdag waren er samen bezoekers.

Schrijven

Rekenen en
staartdelingen

Meetkunde
(passer, lat,
geodriehoek)

- Papier met hokjes 1cm op 1cm
- Eén oefening per blad / Meer antwoordruimte
- Rekenplannetjes laten gebruiken

- Eerst potlood in punt zetten, dan lat ertegen schuiven
- Speciale passer / geodriehoek (inoefenen!)
- Mousse-papier onder blad passer
- Toleranter zijn bij meetkunde
- Stappenplannetjes

Hoe teken ik een rechte hoek

1. ik teken een horizontale (platte) lijn
2. ik draai mijn geodriehoek met de nullijn op de potloodlijn en de 0 op een uiteinde
3. ik teken een verticale (rechte) lijn van aan de nul naar boven of beneden

-	6	=
-		=
+	9	=
-		=
-	10	=

Ik splits: $700 - 160 = 540$

Dit kan ik delen: 960

Dit is er over: 1

Ik heb gedeeld: $100 + 20 = 120$

Noteer de bewerking en reken uit.

1./4

Het **product** van 4 en 1 180 is

~~$4 \times 100 + 4 \times 80 =$~~
 $400 + 320 = 720$

Vermeerder 4 587 met 1 999.

~~$4587 + 2000 + 1 = 3588$~~

2 197 **plus** 348 is

~~$2197 + 348 = 2545$~~

Verminder 7 856 met 99.

~~$7856 + 100 + 1 = 855$~~
 $+ 99 =$

Cijfer er maar op los!

GEbruik KAART CIJFEREND DELEN

1./4

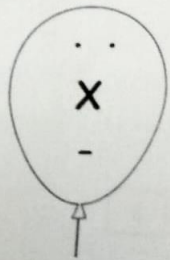
$3\ 687 : 7 = q\ 526\ r\ 5$
 ~~$\approx 2000 : 7 = 285$~~

$9\ 146 : 4 = q\ 2286\ r\ 2$
 ~~$\approx 9000 : 4 = 2250$~~

- Schat
- Schrijf
- Boogje?
- Reken uit
- Vul q en r in

3	6	8	7	7
3	5	1	1	5 26
0	7	7	1	
1	4			
0	4	7		
4	2			
0	5			

9	1	4	6	4
8	1	1	1	2 3 36
1	1	1		
1	2	1		
0	1	4		
1	2			
0	2	6		
2	4			
0	2			

← Alle bordboeken

DINSDAG 10/01

WOENSDAG 11/01

DONDERDAG 12/01

VRJDAG 13/01

Nederlands

Wiskunde

Frans

WO/Ander

Bingel

Meebrengen

Planning

Blank lined area for Dutch

Blank lined area for Math

Blank lined area for French

Blank lined area for Other

Er staat een taak klaar.
Oefen zelf:
[] [] [] [] []

~~X~~ [] [] [] [] [] ~~X~~
Morgen MST!!!
(zie brief)

Blank lined area for Planning

Blank lined area for Dutch

Blank lined area for Math

Test woordjes U26
(2 x schr.)

Blank lined area for Other

Er staat een taak klaar.
Oefen zelf:
[] [] [] [] []

[] [] [] [] []
Brief oudercontact

Blank lined area for Planning

Blank lined area for Dutch

Blank lined area for Math

Blank lined area for French

Blank lined area for Other

Er staat een taak klaar.
Oefen zelf:
[] [] [] [] []

[] [] [] [] []

Blank lined area for Planning

Blank lined area for Dutch

Weer- en meeroef.
(p. 21 - 26)

Blank lined area for French

Blank lined area for Other

Er staat een taak klaar.
Oefen zelf:
[] [] [] [] []

~~X~~ [] [] [] [] []

Blank lined area for Planning

Spelling: Weer- en meeroef
(p. 16 - 19)

Blank lined area for Math

Blank lined area for French

Blank lined area for Other

Er staat een taak klaar.
Oefen zelf:
[] [] [] [] []

[] [] [] [] []
Toets laten ondertekenen

Blank lined area for Planning

PARAAF

PARAAF

PARAAF

PARAAF

PARAAF

Knutselwerkjes
PO

Meervoudige
opdrachten

Orde en netheid
bank en mappen

- Evt. moeilijkste stapjes al doen voor hen
- Lijmstiften met kleur
- Voldoende werkruimte bieden
- Stappenplan uitprinten en afvinken
- Waterpotje met zuignap

- 1 opdracht per keer

- Bankorganisatie aanleren en herhalen
- Klasseerbakjes aan vensterbank

Starten niet
altijd
onmiddellijk
Traagheid

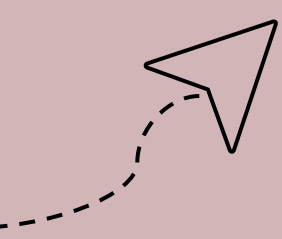
Leren leren
Volgehouden
aandacht

Vergeten veel
maar nemen
ook soms alles
mee

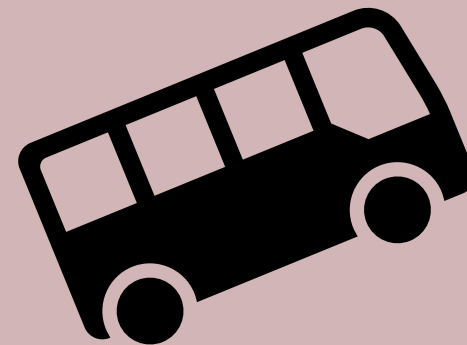
- Tijd geven – Geduld!
- Minder oefeningen op toets
- Meer herhaling voor leren leren
- Hulp met organiseren
- Meer tijd voor examens – Apart lokaal
- Strategieën aanleren rond vergeten (bvb post-its)

1 op 4

dubbelt minstens een jaar

Mobiliteit en oriëntatie

De bus nemen

Fietsen
(denk aan
uitstappen!)

Ruimtelijke
oriëntatie

Persoonlijke
ruimte
inschatten

- Oefenen, oefenen, oefenen
- Stappenplannetjes
- Navragen wat ze zelf willen
- “Trucjes” zoals een armbandje aan de linkerarm
- Al in de zomervakantie eens mogen komen verkennen
- Aanvaarden en begrip

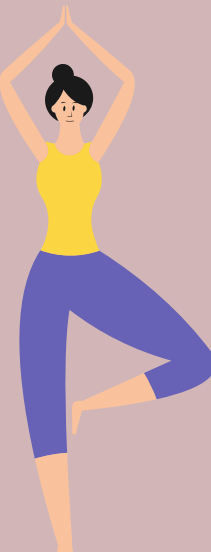
Een 11-jarig meisje met DCD en autisme wil NOOIT kledingjes dragen.

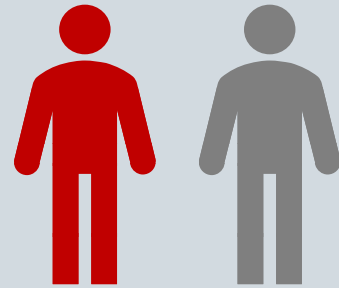
Waarom?

wooclap

Evenwicht, grove motoriek, en fysieke fitheid

valt één tot twee keer per week
(ivm 1 op 4)

IMPACT OP ALLES!

Voorkeur individuele sport

Fietsen, dansen,...

LO lessen

In/uit auto stappen

Wandelen (oneffen terrein)

FYSIEK

Lagere fysieke activiteit

Lagere fysieke fitheid

Meer obesitas

- Lagere spiertonus
- Veel spanning

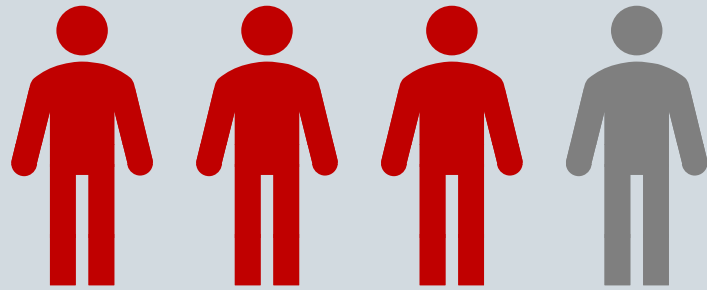

Vermoeidheid

School heeft Kyllian (11 jaar) altijd veel energie gekost. Hij komt doodvermoeid terug van school. Soms komt hij thuis van school en kruipt hij zijn bed in. We hebben afgesproken met de leerkracht dat we op zulke dagen een symbooltje in zijn agenda noteren zodat zij weet waarom het huiswerk niet gemaakt werd en hij er niet voor 'gestraft' wordt.

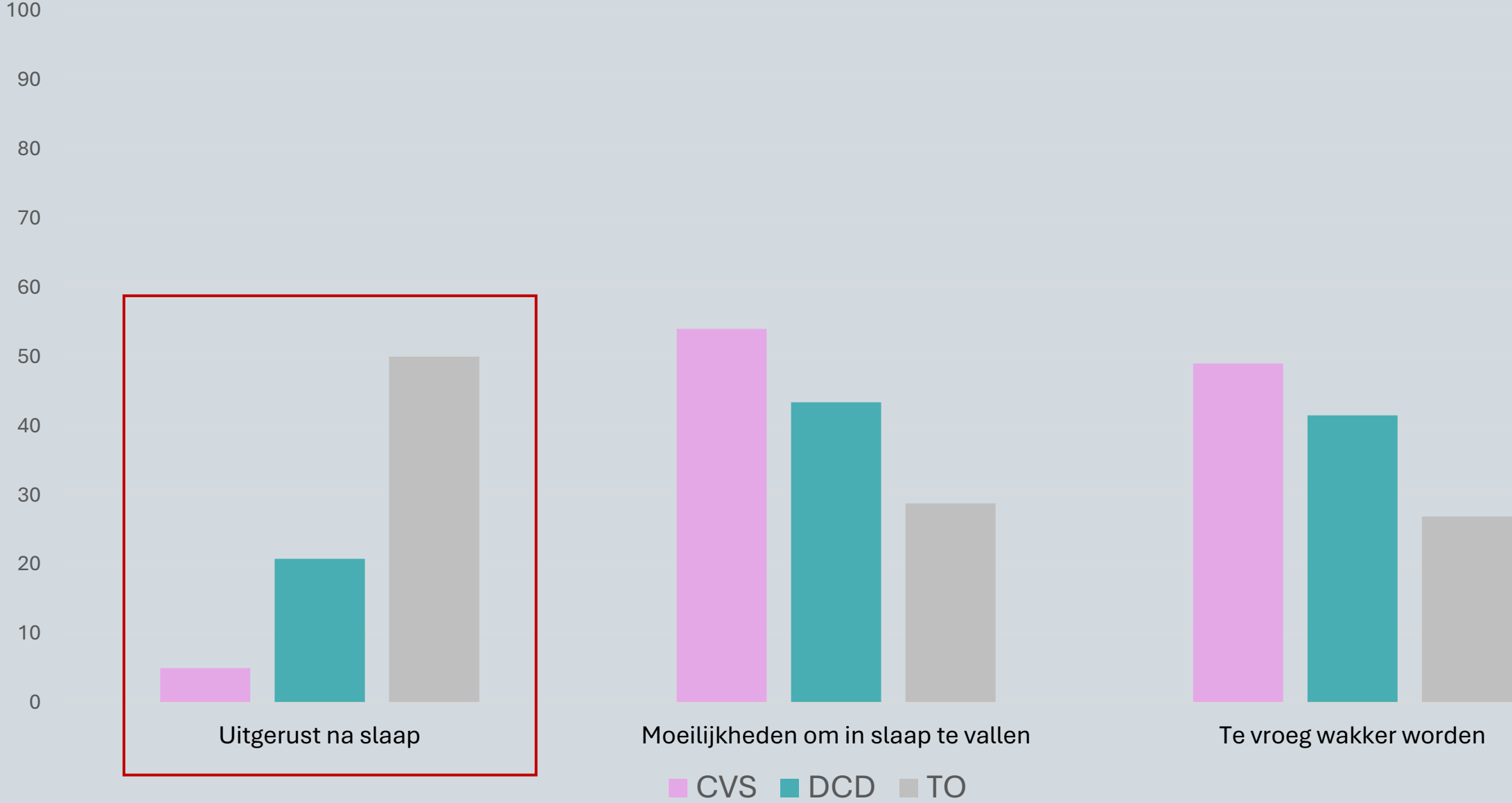
Meer vermoeid na school

Tegen de middag...

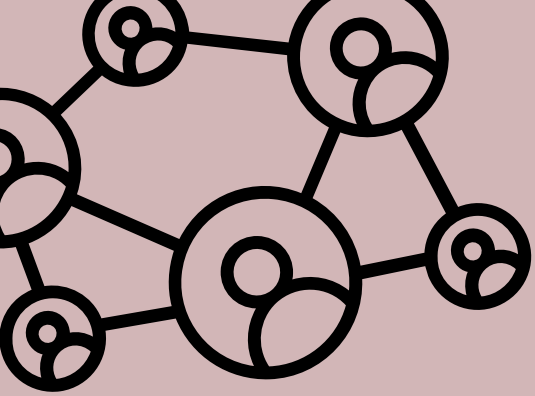

Symptoms checklist and sleep behaviour measure

(Thomas et al. 2008)

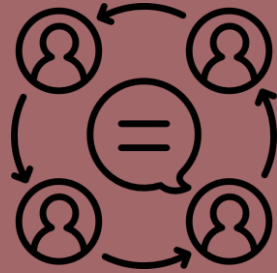

- Besef:
het is niet van “niet-willen” of “luiheid”
het is van “(nog)-niet-kunnen”
- Mogelijkheid aanbieden rustplekjes / momenten
- Rekening mee houden op uitstappen
- Doseren: choose your battles
 - Minder oefeningen
 - Maak de “rest” zo gemakkelijk als nodig: barrières om tot leren te komen weghalen (leerdoel in achterhoofd houden)

Socio-emotionele ontwikkeling

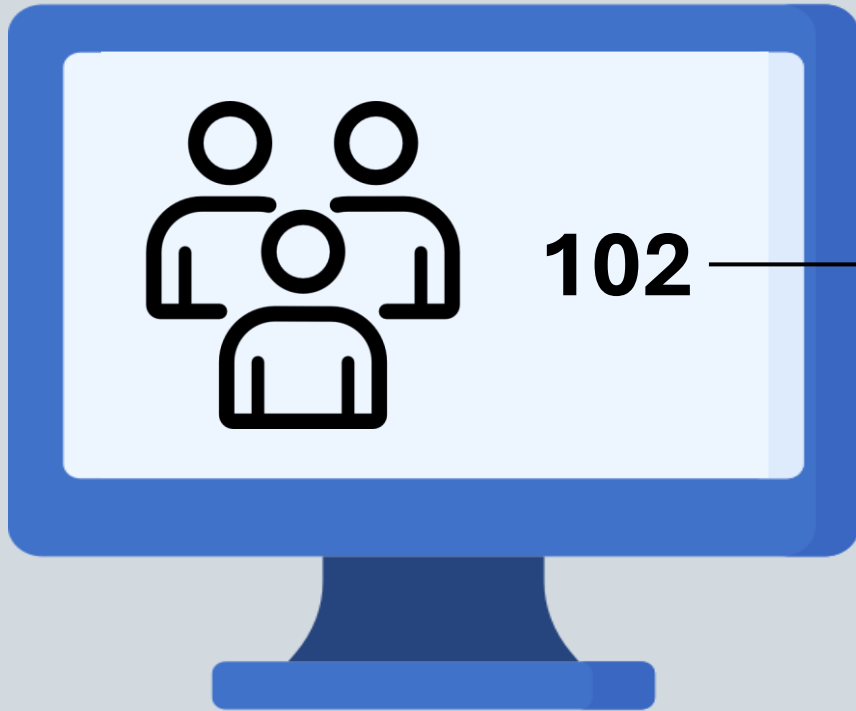
SOCIALE IMPACT

Vermijding

Vaker pestgedrag / isolatie
bij kinderen

Onbegrip anderen
(was niet zo bedoeld)

Vaak autisme /
articulatieproblemen

- n= 67 DCD zonder autisme
- n=13 DCD met kernmerken autisme
- n=22 Diagnose autisme

100% hebben moeilijkheden

Diagnose autisme

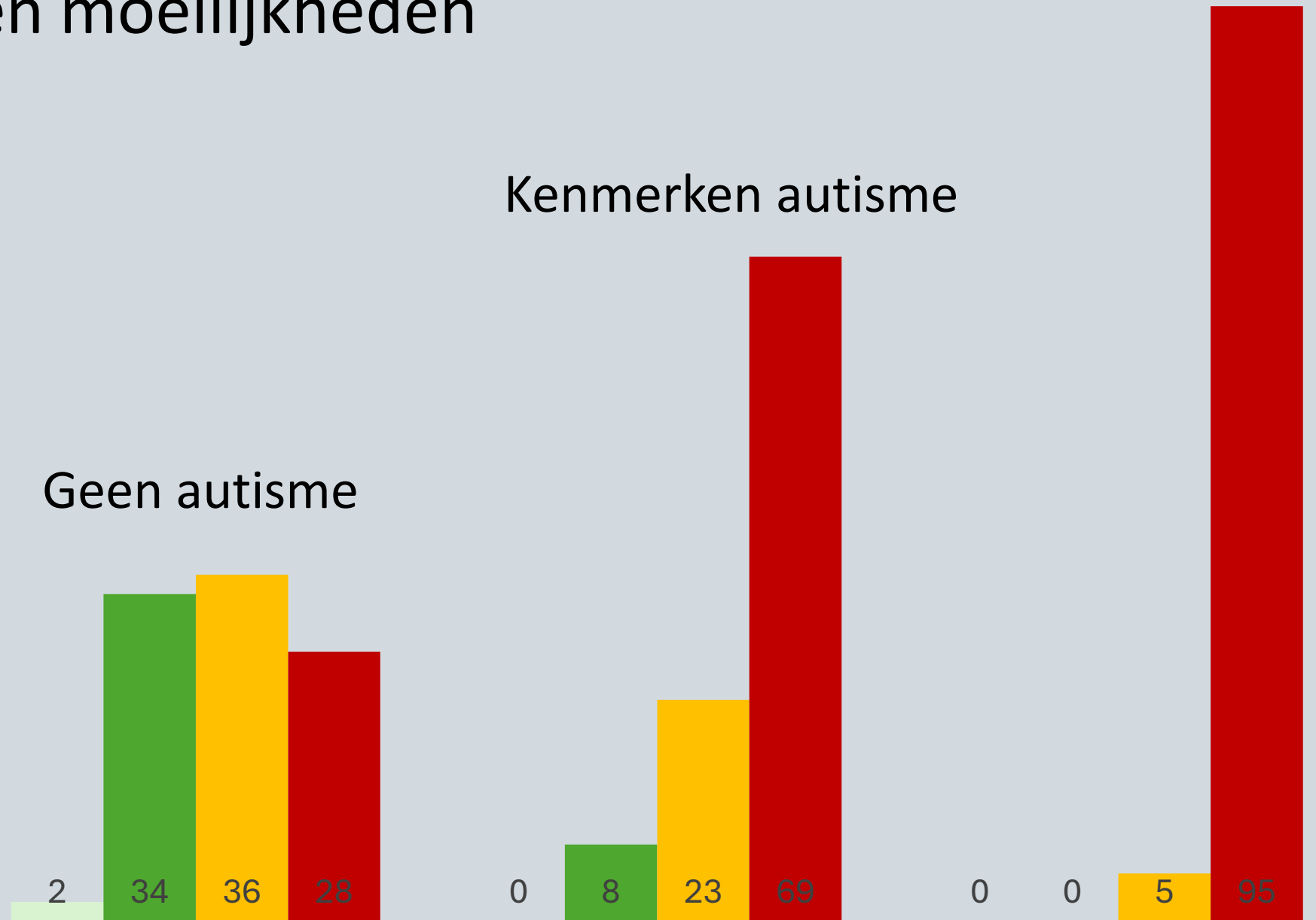
Kenmerken autisme

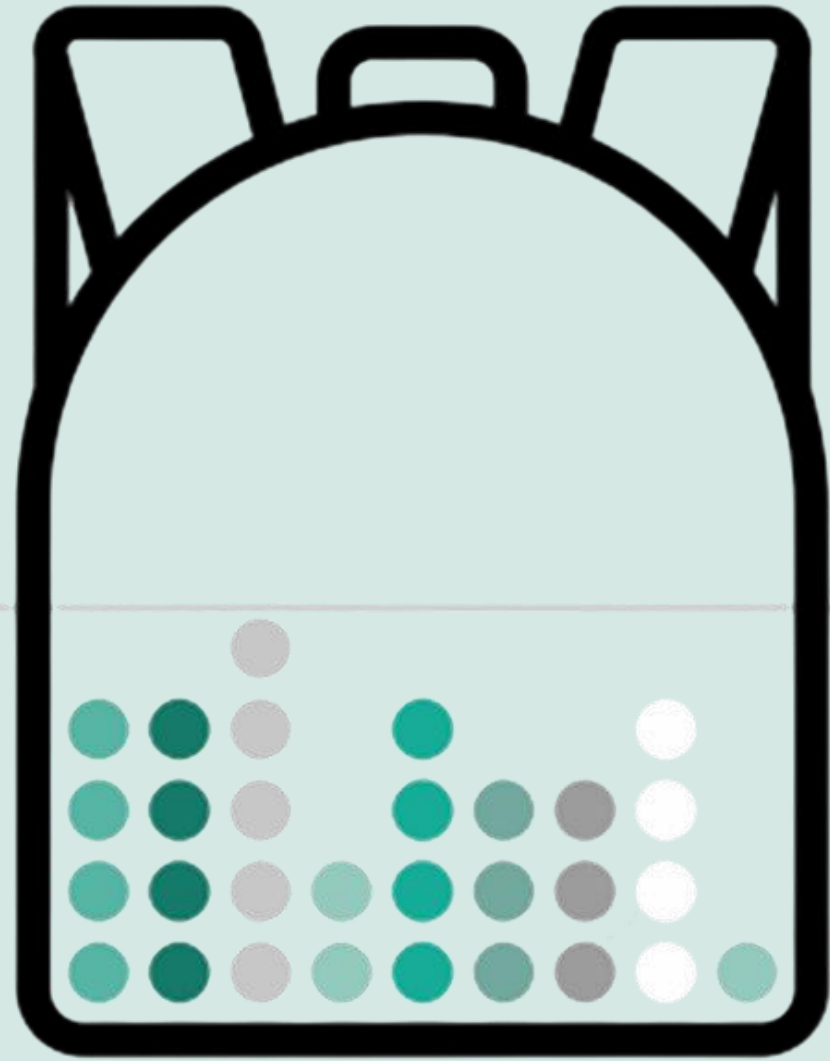
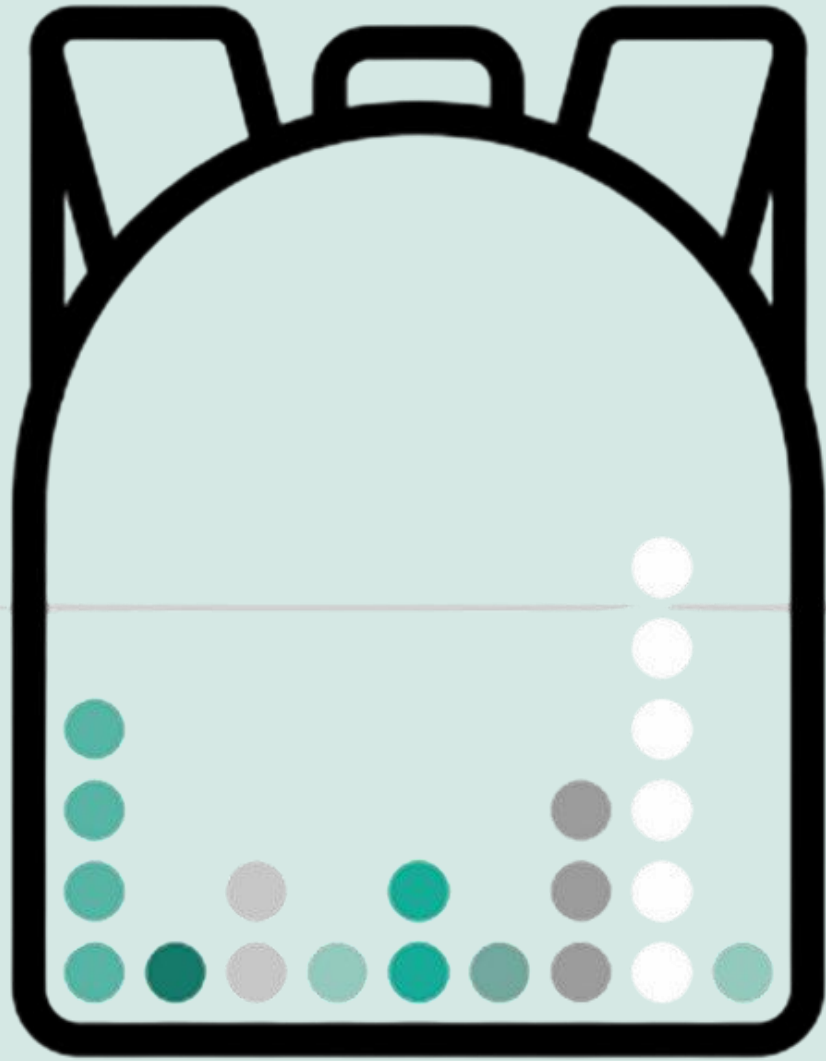
Geen autisme

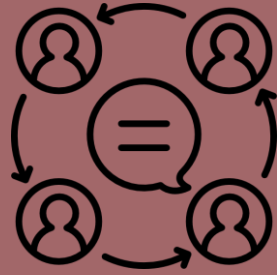
2 34 36 28

0 8 23 69

0 0 5 95

SOCIALE IMPACT

Vermijding

Vaker pestgedrag / isolatie
bij kinderen

Onbegrip anderen
(was niet zo bedoeld)

Vaak autisme /
articulatieproblemen

EMOTIONELE IMPACT

Laag zelfbeeld

Meer angst(stoornissen)

Groter risico op depressie

Weinig kennis DCD en
onbegrip

ME AND THIS

a short film by Evan Casey

<https://youtu.be/3PtJlom9fCQ?si=n3dRzAfg-wZti7Bm>

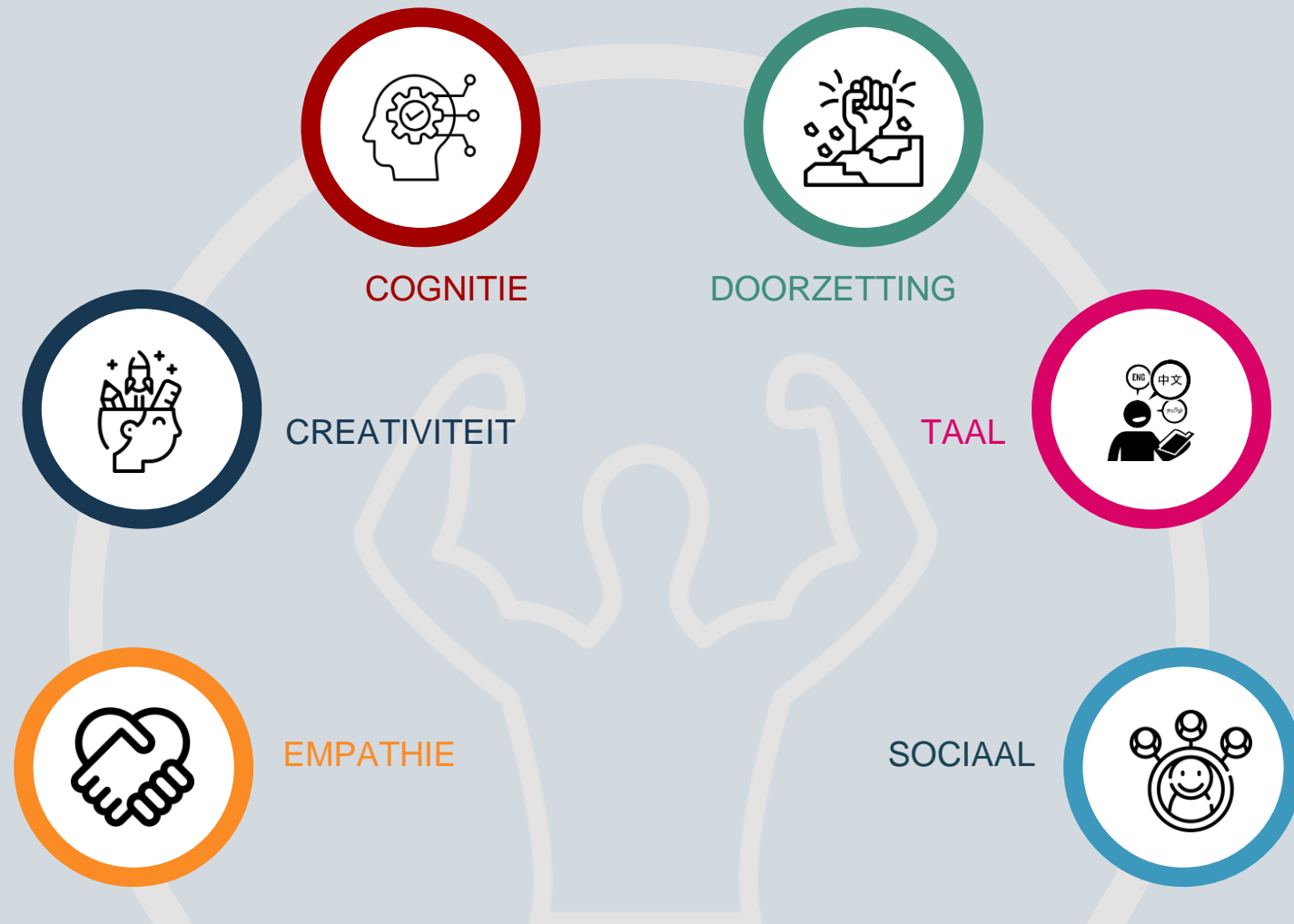
STARRING

EVAN CASEY DANNY DEANS AIMEE HARDING

- Benoem hun zwakke kanten, maar ook hun sterke kanten, niet minimaliseren
- Wees negatieve ervaringen voor...
- Pak het met humor aan
- Zeg: '**je plan** was niet zo goed' ipv 'dat was niet goed' en "ik kan het **NOG** niet"
- Complimenteer manier waarop ze iets doen/inzet en niet het resultaat
- Toon zelf het goede voorbeeld:
 - Dat heb ik nu eens goed gedaan!
 - Dat is niet goed gelukt, maar ik probeer volgende keer opnieuw!
- Psycho-educatie

Aandacht voor sterktes bij DCD

Een jongen met DCD wil muzikcomponist worden? Kan dat met DCD?

wooclap

BOB KATZ 12/26/24 WHAT'S WRONG WITH ME

Verse 1

Can't hold a pen, a knife or a scraper
Can't sign my name, legibly on paper
Can't find my car, unless I write down the location
Thank god I was a therapist, a verbal vocation
Can't ride a bike, without falling down
Can't go hiking, without hitting the ground
Can't read music, without getting lost and dizzy
Get nauseous in Times Square Broadway, but the lights are
pretty Refrain It's been this way all my life, this struggle just
to be And I want to know, what's wrong with me?

Verse 2

Can't somersault, without hurting my back
Can't clean the fridge, without my getting whacked
Can't cook a meal, without burning my arm and my hand
I learned to tie my shoes today, isn't that very grand?
Can't figure out where anything should go
Maybe that's why I'm always asking my beau
Patience of Job, he helps me clean up my big mess
The truth is I don't even know how to have banging sex

Refrain

It's been this way all my life, this struggle just to be
And I want to know, what's wrong with me?

Bridge

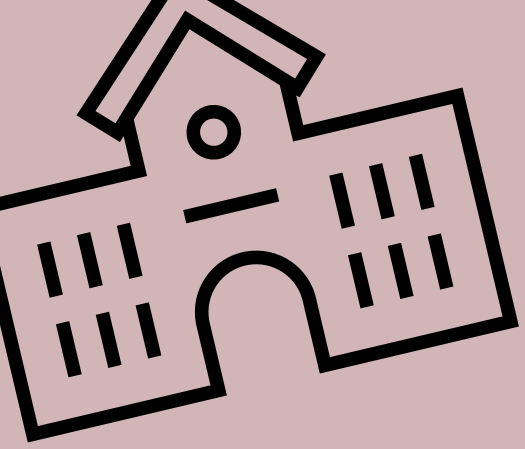
When I was a kid, they said I was lazy
When I got older, they said I was crazy I'm trying to stop,
beating myself up
Yeah I may be falling but I'm good at getting up

Verse 3

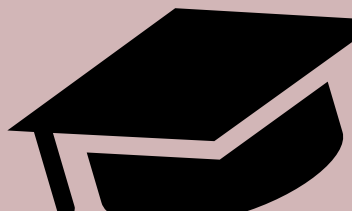
I lose my way in my own neighborhood
You know I'd fix up my place if I could
Left versus right I find totally confusing
Thanks for showing me but I don't know, what your hands
are doing

Refrain

I'm trying to stop, beating myself up
Yeah I may be falling but I'm good at getting up It's been this
way all my life, this struggle just to be
And I want to know, what's wrong with me?
I want to know, what's wrong with me?

Studiekeuze

De beste “job” voor iemand met DCD?

Meer theoretische
richtingen?

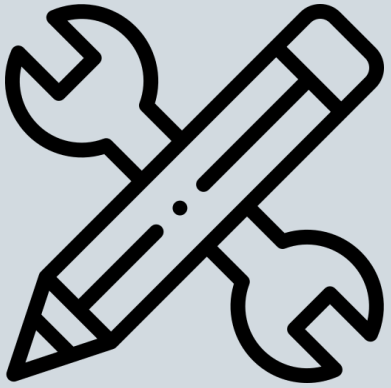

Meer hulp bij planning
en organisatie

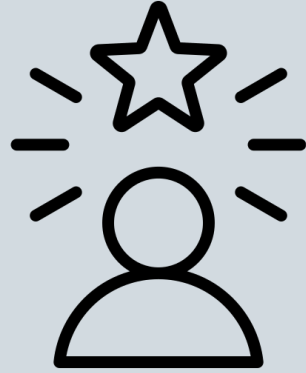
Meer praktische
richting?

Meer hulp bij
automatiseren nieuwe
motorische
vaardigheden

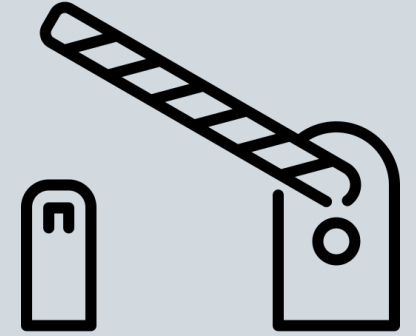
Vaardigheden

Talenten

Interesse en
motivatie

Ondersteuning
en begrip!!!!!!

Impact op ouders

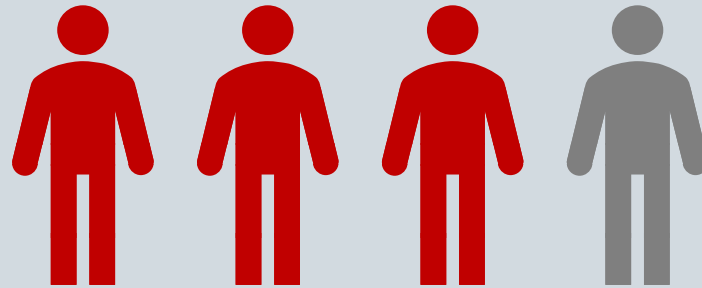

Nemen vaker
vrij of gaan
minder werken

Financiële
impact

Grote
emotionele
impact

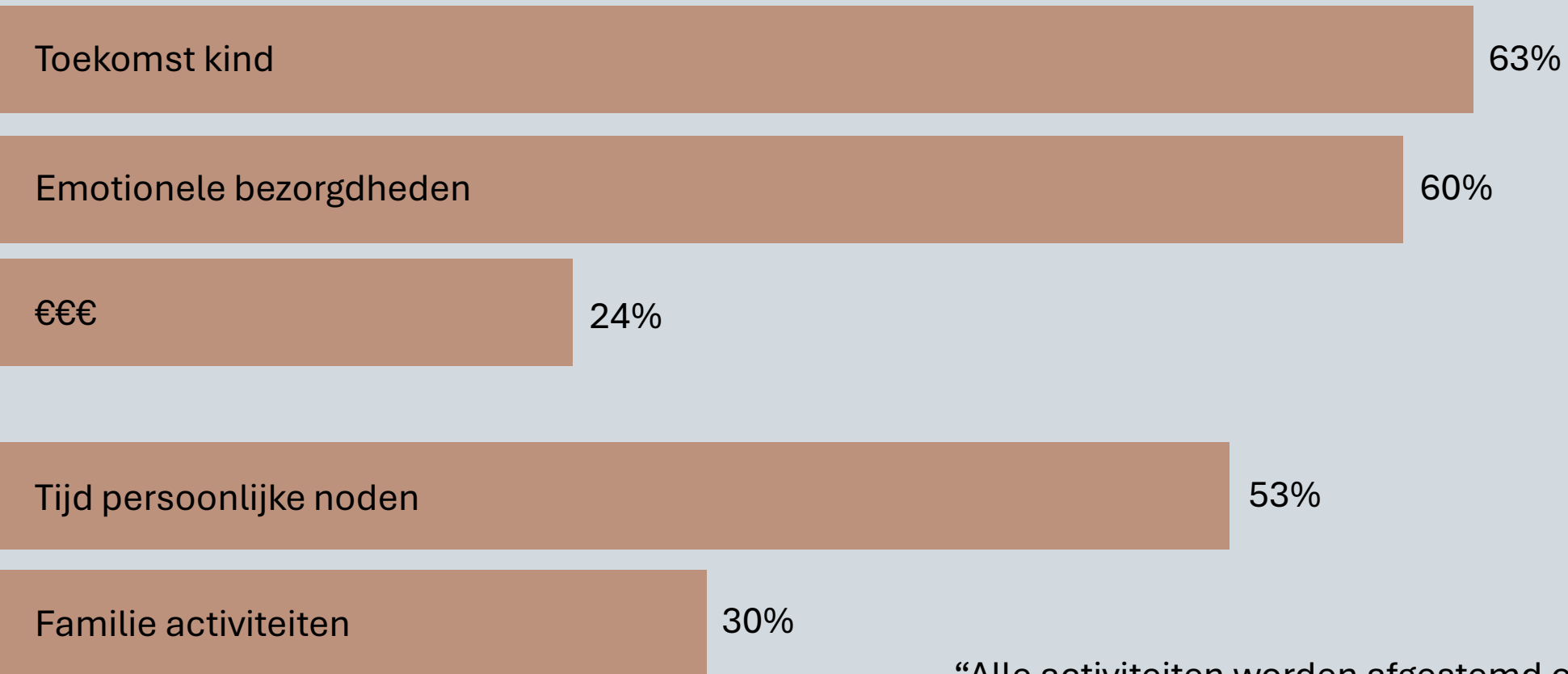
Ouders voelen
zich vaak niet
ondersteund

Scoort boven drempel voor depressie

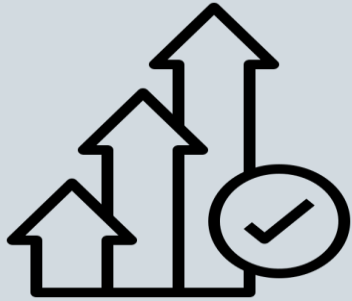
en beperkingen

“Als ouder ben je zo moe. Moe van de zoektocht om er komen, moe om alles te kunnen betalen, moe om steeds zelf alle hulp te moeten bieden en niet voor je zelf te kunnen zorgen.”

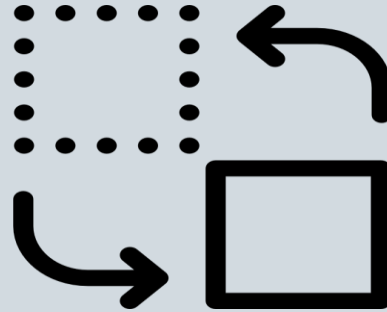

“Alle activiteiten worden afgestemd op zijn noden. Hierdoor blijft de oudste dochter vaak in de kou staan.”

Waarom is de overgang naar het secundair zo
een cruciaal moment voor hen?

Stijgende
verwachtingen

Veel
veranderingen

Minder hulp

Evenwicht, grove motoriek, fysieke fitheid

- Labo stoelen
- LO-lessen
- Trappen

Activiteiten dagelijks leven

- Bosklassen
- Na elk lesuur boekentas maken en jas aandoen
- Refter met drukke plateaus en maaltijdkaarten

Schoolse vaardigheden en EF

- Meer zelfstandigheid
- Sneller werken
- Elke leerkracht andere aanpak

Mobiliteit en oriëntatie

- School is verder weg
- Elke les = ander lokaal

Socio-emotionele impact

- Pubertijd
- Pesten/isolatie
- “Anders zijn”

Impact op het gezin

- Minder vat op tiener
- Meer stress

DCD

Kennis en begrip

Wacht niet met hulp / ondersteuning

Team met ouders ea

Autonomie

Meer info?

- www.DCDBelgium.com
- www.dyspraxis.be

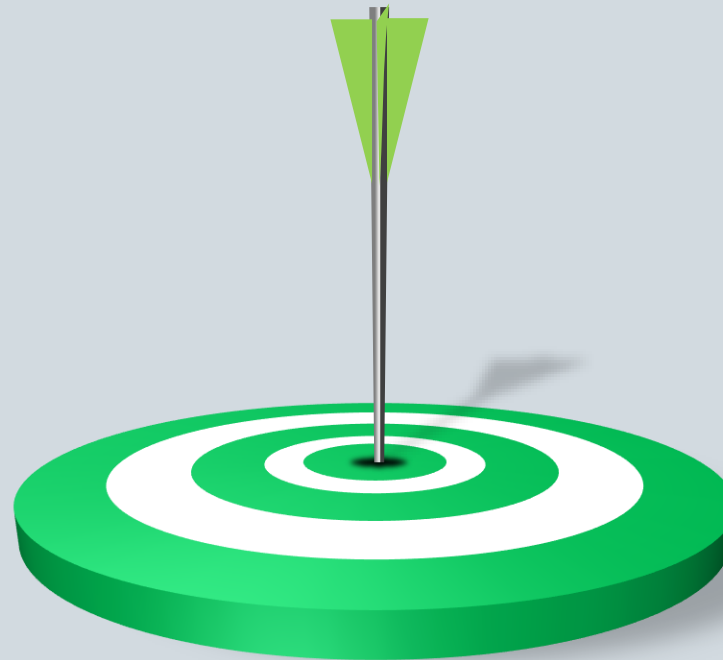
DCD is meer dan
alleen motoriek

Ondersteuning is
erg belangrijk

Luister naar kind
en ouders

Amy.DeRoubaix@radboudumc.nl